

บทความวิจัย (Research Article)

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้ประกอบการผลิต
 กวางเชิงพาณิชย์ กรณีศึกษา ภัคดีฟาร์ม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก
 Approach for Development of Commercial Deer Farming Tourism
 Resource into Learning Resource: A Case Study of Pakdee Farm,
 Wang Thong District, Phitsanulok Province

รัชดาภรณ์ แสนประสิทธิ์^{1*} และรัชนิกร แร่งชิง²Ratchadaporn Sanprasit^{1*} and Rutchaneekorn Rangkhing²

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อผู้ประกอบการผลิตกวางเชิงพาณิชย์ และ 2) หาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของผู้ประกอบการผลิตกวางเชิงพาณิชย์สู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยว ณ ภัคดีฟาร์ม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 97 คน ผู้ประกอบการผลิตกวางเชิงพาณิชย์จำนวน 1 คน ชาวบ้านจำนวน 10 คน และกลุ่มผู้นำชุมชนบ้านข้าะเคียน ตำบลวังนกแอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 4 คน ซึ่งได้รับการสุ่มเลือกแบบจำเพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม โดยสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลสำหรับวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัย ผลการวิจัยพบว่า 1) นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการท่องเที่ยวต่อผู้ประกอบการผลิตกวางเชิงพาณิชย์ ภัคดีฟาร์ม ตำบลวังนกแอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 พิจารณาภาพรวมรายด้าน พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจด้านการให้บริการมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 และ 2) จากการสนทนากลุ่มได้แนวทางในการสร้างแหล่งเรียนรู้โดยให้มีการศึกษา สืบค้นและรวบรวมข้อมูลเรื่องกวาง ประวัติความเป็นมา และแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนและนำข้อมูลที่ได้มาจัดรวบรวมและนำเสนอในรูปแบบที่เหมาะสมผ่านสื่อต่าง ๆ รวมถึงจัดให้มีลานกิจกรรมหรือสถานที่สำหรับส่งเสริมการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว สร้างกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวที่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นในชุมชน ผลการวิจัยข้างต้นให้แนวทางที่เป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อเป็นการสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ที่หลากหลายผ่านประสบการณ์การท่องเที่ยวและวิถีของชุมชน อันจะเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำสำคัญ: การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว แหล่งเรียนรู้ ผู้ประกอบการผลิตกวางเชิงพาณิชย์

¹ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จังหวัดพิษณุโลก 65000

Faculty of Business and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna, Phitsanulok 65000

² กองการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จังหวัดพิษณุโลก 65000

Education Division, Rajamangala University of Technology Lanna, Phitsanulok 65000

*Corresponding author; email: nokmeecola@hotmail.com

(Received: 17 April 2020; Revised: 23 July 2020; Accepted: 7 August 2020)

DOI: <https://doi.org/10.14456/psruhss.2022.8>

Abstract

This qualitative research aims to 1) study tourists' behavior and satisfaction towards commercial deer farming, and 2) find an approach for development of commercial deer farming tourism resource into learning resource. Participants for the study was a specifically-selected group of 97 tourists who travelled to Pakdee farm at Wang Thong district, Phitsanulok province, 1 commercial deer farm entrepreneur, 10 villagers, and 4 community leaders from Ban Sam Takhian, Wang Nok Aen sub-district, Wang Thong district, Phitsanulok province. Tools used in this study were questionnaire and focus group discussion. Statistics used to analyze data are percentage, means, and standard deviation, together with content analysis according to specified items. Results of the study show that: 1) Tourists' overall satisfaction towards commercial deer farm "Pakdee farm" at Wang Nok Aen sub-district, Wang Thong district, Phitsanulok province, is in high level (4.07), with the highest satisfaction in service provision aspect (4.14). 2) Results from focus group discussion suggest an approach for developing learning resource by conducting a study to survey and collect information about deer, background and tourism resource in community, then organize and present the collected data in suitable formats through various medias. Moreover, there should be activity space or place to enhance learning of tourists, as well as generation of activities and touring routes that connect with other tourism resources in the community. These findings provide useful approach for the development of tourism resource into community learning resource, in order to create various learning opportunities through touring experience and local way of life that will lead to life-long learning.

Keywords: Development of tourist attraction, Learning resource, Commercial deer farming

บทนำ

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2560) ได้กำหนดวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวของไทยระยะ 20 ปี ไว้ว่า "ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างมีคุณภาพบนพื้นฐานความเป็นไทยเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน" ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับศักยภาพอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทย ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ทำให้ในปัจจุบันการท่องเที่ยวได้กลายเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยหากจะพิจารณาจากความพร้อมและศักยภาพของประเทศไทยที่มีต่อการท่องเที่ยว พบว่า ประเทศไทยยังมีจุดเด่นและข้อได้เปรียบจากประเทศคู่แข่งหลายประการ เช่นทำเลที่ตั้งเป็นจุดศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ อุตสาหกรรมบันเทิงของคนไทย ดังนั้น ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน โดยเน้นแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการอย่างยั่งยืน และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจสร้างสมดุลในแหล่งท่องเที่ยวสินค้าและบริการ ทั้งในเชิงพื้นที่ เชิงเวลา ฤดูกาล และรูปแบบการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการนำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) ไปสู่การปฏิบัติ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2562) จึงได้กำหนดแผนปฏิบัติการส่งเสริมการท่องเที่ยวประจำปี 2562 โดยมีแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวตลาดในประเทศ กำหนดเป้าหมายรายได้จากการท่องเที่ยวของคนไทย ทั้งประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 โดยภูมิภาค ภาคกลางซึ่งเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของประเทศ จะสร้างรายได้ถึงร้อยละ 47 ของประเทศ รองลงมาคือภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามลำดับ จึงได้มีการกำหนดทิศทางการส่งเสริมตลาดในประเทศ โดยเน้นกระตุ้นการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวชาวไทยทุกกลุ่ม โดยแต่ละภูมิภาคจะดำเนินการในแนวทางที่แตกต่างกัน ในภาคเหนือจะสร้างแรงบันดาลใจจากการท่องเที่ยวในช่วงนอกฤดูกาลด้วยการสร้างสรรค์เนื้อหาในธีม “Amazing Stories of the North” เพื่อนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวเรียนรู้ พิพิธภัณฑสถานและชุมชนที่บอกเล่าเรื่องราวความเป็นมา ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมสำหรับกลุ่มครอบครัวที่มีสมาชิกหลายชั่ววัย (Multi-Generation Family)

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่กำหนดไว้ในแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 และแผนปฏิบัติการส่งเสริมการท่องเที่ยวประจำปี 2562 นั้น มีความสอดคล้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมีพื้นที่ตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ที่มีแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งเชิงวัฒนธรรม เชิงเกษตร เชิงนิเวศ เป็นต้น จังหวัดพิษณุโลก แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 9 อำเภอ หนึ่งในอำเภอที่น่าสนใจ คือ อำเภอวังทอง ซึ่งตั้งอยู่ทางตอนกลางของจังหวัดมีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดเพชรบูรณ์และพิจิตร อำเภอวังทองมีแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจหลายแห่ง เช่น น้ำตกแก่งซอง น้ำตกแก่งโสภา โรงเจไขทิฐุกตัง เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจเกี่ยวกับกวาง ที่ถือได้ว่าเป็นแห่งแรกและแห่งเดียวในจังหวัดพิษณุโลก นั่นคือ “ภักดีฟาร์ม” ที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านชาตะเคียน ตำบลวังนกแอ่น อำเภอวังทอง จากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและสภาพโดยชุมชนรอบและสัมภาษณ์ผู้ประกอบการภักดีฟาร์ม ภักดี พานูรัตน์ (สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2561) ให้ข้อมูลว่า เริ่มดำเนินการภักดีฟาร์ม ในปี พ.ศ. 2546 โดยนำเข้ากวางสายพันธุ์จากประเทศออสเตรเลียมาเลี้ยงเป็นชนิดแรก ต่อมาได้มีการนำสายพันธุ์พอลโล่ ชิกก้า และพันธุ์ดาวอินเดียเข้ามาเลี้ยงเพิ่มเติม ทำให้มีจำนวนกวางเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จากการศึกษาและทดลองเลี้ยง ผู้ประกอบการได้มองเห็น แนวทางการพัฒนาธุรกิจ เนื่องจากกวางสามารถให้ผลผลิตที่สร้างมูลค่าหลากหลาย เช่น การเพาะพันธุ์ขาย แปรรูปเนื้อกวาง เขากวางทั้งอ่อนและแก่ กระดูกกวาง การท่องเที่ยว เป็นต้น จึงได้เริ่มพัฒนาเรื่อยมา จนกระทั่งปัจจุบันเป็นธุรกิจการผลิตกวางที่ครบวงจรทั้งเชิงพาณิชย์และเชิงท่องเที่ยว ประกอบด้วย ฟาร์มกวาง ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ร้านขายสินค้าที่ระลึก ลานกางเต็นท์ และมีความคาดหวังที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้ เพื่อส่งเสริมเกษตรกรหรือผู้ที่สนใจในการเลี้ยงกวางเพื่อสร้างรายได้ นับได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์ ผสมผสานการท่องเที่ยวในหลายรูปแบบ ประกอบกับสถานที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านชาตะเคียน ที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน ควรค่าแก่การอนุรักษ์ รวมถึงยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจในชุมชน และเขตติดต่อกับหมู่บ้านชาตะเคียน ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เช่น บ้านรักไทย ตำบลชมพู อำเภอเนินมะปราง เป็นต้น

ดังนั้น เพื่อเป็นการพัฒนาแนวทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดพิษณุโลก ตามกลยุทธ์ของแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ จึงได้มีการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว เพื่อนำมาพัฒนาธุรกิจการผลิตกวางเชิงพาณิชย์ และหาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ อันจะก่อให้เกิดการรวบรวมและถ่ายทอดองค์ความรู้ ประสบการณ์ที่หลากหลายในการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์อัตลักษณ์พื้นถิ่นให้มีความยั่งยืนและคงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อผู้ประกอบการผลิตกางเกงพาดิซซ์
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของผู้ประกอบการผลิตกางเกงพาดิซซ์สู่การเป็นแหล่งเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อผู้ประกอบการผลิตกางเกงพาดิซซ์รวบรวมข้อมูล และหาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของผู้ประกอบการผลิตกางเกงพาดิซซ์สู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ อันจะนำไปสู่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความเป็นเอกลักษณ์และยั่งยืน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในงานวิจัย ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยว ณ ภูคิตฟาร์ม ชาวบ้าน กลุ่มผู้นำชุมชนบ้านชำตะเคียน หมู่ที่ 9 ตำบลวังนกแอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก และผู้ประกอบการผลิตกางเกงพาดิซซ์ ภูคิตฟาร์ม ตำบลวังนกแอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก การศึกษาวิจัยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมพฤติกรรมการท่องเที่ยวและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อผู้ประกอบการผลิตกางเกงพาดิซซ์ สุ่มตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจง คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยว ณ ภูคิตฟาร์ม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 97 คน

2. กลุ่มตัวอย่างในการหาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของผู้ประกอบการผลิตกางเกงพาดิซซ์สู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ จำนวน 15 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย

- 2.1 ชาวบ้าน บ้านชำตะเคียน หมู่ที่ 9 ตำบลวังนกแอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 10 คน ที่สนใจเข้ามามีส่วนร่วมกับผู้ประกอบการธุรกิจการผลิตกางเกงพาดิซซ์พัฒนาการท่องเที่ยว

- 2.2 กลุ่มผู้นำชุมชนบ้านชำตะเคียน หมู่ที่ 9 ประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล รวม จำนวน 4 คน

- 2.3 ผู้ประกอบการผลิตกางเกงพาดิซซ์ ภูคิตฟาร์ม ตำบลวังนกแอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรม พร้อมทั้งหาคุณภาพของเครื่องมือด้วยการหาค่า IOC โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ดังนี้

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) แยกออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการท่องเที่ยว ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อสถานที่ท่องเที่ยวและส่วนที่ 4 แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นแหล่งเรียนรู้ ซึ่งแบบสอบถามส่วนที่ 1, 2 และ 4 เป็นคำถามปลายปิด (Closed-end Questions) ส่วนแบบสอบถามส่วนที่ 3 เป็นคำถามประเภทระดับ (Scaled-Response Questions) มีข้อคำถามรวม 15 ข้อ โดยนำไปเก็บข้อมูลจากการสอบถามนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยว ณ ภูคิตฟาร์ม ตำบลวังนกแอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 97 คน ในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2561 ถึงเดือนธันวาคม 2562

2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้ประกอบการภาคีฟาร์ม ผู้นำชุมชน และชาวบ้านที่สนใจเข้ามามีส่วนร่วมกับผู้ประกอบการธุรกิจการผลิตรวมเชิงพาณิชย์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว จำนวน 15 คน และได้กำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัย ดังนี้

ประเด็นที่ 1 สภาพชุมชนในอดีตที่ผ่านมาและปัจจุบัน

ประเด็นที่ 2 การรับรู้ของชุมชนจากการมีฟาร์มกวางในพื้นที่

ประเด็นที่ 3 แนวทางการพัฒนาฟาร์มกวางในพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้มาจากแบบสอบถาม และการสนทนากลุ่มนำข้อมูลมาจัดระเบียบ และทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย สำหรับพรรณนาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พฤติกรรมการท่องเที่ยว และแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นแหล่งเรียนรู้ ในส่วนของความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยววิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนตามหลักลิเคิร์ตสเกล (Likert Scale) และนำหลักเกณฑ์การให้คะแนนมาแบ่งออกเป็น 5 ช่วงสำหรับการแปลผล

2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามประเด็นและหัวข้อที่ต้องการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากแบบสอบถาม (Questionnaire) จากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามที่ได้สอบถามนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว ณ ภูคตฟาร์ม ระหว่างเดือนธันวาคม 2561 ถึง เดือนธันวาคม 2562 จำนวนทั้งสิ้น 97 คน ผลการวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม นักท่องเที่ยวที่ตอบแบบประเมินเป็นเพศชาย จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 46.39 และเป็นเพศหญิงจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 53.61 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 37 คน คิดเป็น ร้อยละ 38.15 รองลงมา มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 25.77 ที่อยู่อาศัยในปัจจุบันของนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบประเมิน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 54.64 รองลงมาคือ กรุงเทพมหานคร จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 21.65

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเดินทางมาท่องเที่ยวช่วงเดือนตุลาคม-เดือนมกราคม จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 56.70 เดือนกุมภาพันธ์-เดือนพฤษภาคม จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 35.05 และเดือนมิถุนายน-กันยายน จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 8.25 และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะใช้เวลาในการท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง ประมาณ 2-3 วัน จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 56.70 รองลงมาคือ 1 วัน จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 32.99 ลักษณะการเดินทางของนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่มาเป็นกลุ่มครอบครัวจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 65.98 รองลงมาคือมาอยู่กับกลุ่มเพื่อน จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 27.83 การเดินทางของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นพาหนะในการเดินทาง จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 80.41 รองลงมาคือรถจักรยานยนต์ จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 16.49 ในการเดินทางนักท่องเที่ยวมีค่าใช้จ่าย ต่อคนอยู่ที่ 1,001 – 3,000 บาท จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 63.92 และต่ำกว่าหรือเท่ากับ 1,000 บาท จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 21.65 สำหรับเหตุผลที่นักท่องเที่ยวเลือกมาท่องเที่ยว ณ ภูคตฟาร์ม ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าสถานที่ท่องเที่ยวมีความเป็นเอกลักษณ์ จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 49.5 รองลงมาสถานที่ท่องเที่ยวมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจและหลากหลาย จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 30.9 และสถานที่ท่องเที่ยวมีความสะดวกและรวดเร็วในการเดินทาง จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 19.6

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยว

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยว

ข้อ	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก				
1	การจัดสถานที่ที่มีความสวยงาม สะอาด เป็นระเบียบ	4.16	0.61	มาก
2	มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน (ไฟฟ้า/น้ำ/สุขา) เหมาะสมและเพียงพอ	4.08	0.53	มาก
3	มีจุดทิ้งขยะเพียงพอและจัดการขยะอย่างเหมาะสม	4.04	0.52	มาก
4	อาหารและเครื่องดื่มสะอาดถูกหลักอนามัย	3.94	0.57	มาก
5	อาหารและเครื่องดื่มราคาเหมาะสมกับปริมาณและคุณภาพ	3.98	0.54	มาก
	ภาพรวมด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก	4.04	0.55	มาก
ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว				
1	กิจกรรมการท่องเที่ยวหลากหลาย	4.10	0.53	มาก
2	กิจกรรมมีความเป็นเอกลักษณ์น่าสนใจ	4.30	0.66	มากที่สุด
3	กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	4.18	0.58	มาก
4	ผลิตภัณฑ์/สินค้า/ของที่ระลึกหลากหลาย	3.91	0.52	มาก
	ภาพรวมด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	4.12	0.57	มาก
ด้านการให้บริการ				
1	มนุษยสัมพันธ์และความมีมิตรไมตรีต่อนักท่องเที่ยว	4.20	0.64	มาก
2	การให้ข้อมูล/คำแนะนำเกี่ยวกับสถานที่หรือกิจกรรมการท่องเที่ยว	4.15	0.49	มาก
3	การช่วยเหลืออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	4.08	0.65	มาก
	ภาพรวมด้านการให้บริการ	4.14	0.59	มาก
ด้านการคมนาคม				
1	มีป้ายหรือสัญลักษณ์บอกทางที่ชัดเจน	4.03	0.51	มาก
2	มีความสะดวกรวดเร็วในการเดินทาง	3.98	0.56	มาก
3	สภาพถนนอยู่ในเกณฑ์ดี เส้นทางมีความปลอดภัย	4.01	0.53	มาก
	ภาพรวมด้านการคมนาคม	4.01	0.53	มาก
	สรุปภาพรวมความพึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยว	4.07	0.56	มาก

จากตาราง 1 พบว่านักท่องเที่ยว มีความพึงพอใจโดยภาพรวมต่อแหล่งท่องเที่ยว ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 หากพิจารณาภาพรวมรายด้าน พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจด้านการให้บริการมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 รองลงมาคือด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 และด้านการคมนาคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 และหากพิจารณาแยกย่อยในรายละเอียดแต่ละด้าน พบว่า ประเด็นที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากที่สุด 3 อันดับแรกคือ การมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์น่าสนใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ความมีมนุษยสัมพันธ์และความมีมิตรไมตรีของผู้ให้บริการต่อนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 และการจัดสถานที่ที่มีความสวยงาม สะอาดเป็นระเบียบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ส่วนประเด็นที่นักท่องเที่ยวไม่พอใจน้อยที่สุด คือ ผลิตภัณฑ์/สินค้า/ของที่ระลึกหลากหลาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91

ส่วนที่ 4 แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นแหล่งการเรียนรู้ จากการสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเรื่องแนวทางการพัฒนาภาคีฟาร์มเป็นแหล่งเรียนรู้ พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ภาคีฟาร์มสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ได้คิดเป็นร้อยละ 91 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม และไม่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ได้คิดเป็นร้อยละ 9

ตาราง 2 ร้อยละของการแนะนำสิ่งสนับสนุนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นแหล่งเรียนรู้ (นักท่องเที่ยวสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ข้อ	หัวข้อ	ความคิดเห็น (ร้อยละ)
1	สื่อหรือข้อมูลองค์ความรู้	77.3
2	สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ	43.3
3	พื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้	35.1
4	วิทยากร	11.3

จากตาราง 2 พบว่า นักท่องเที่ยวเสนอสิ่งสนับสนุนในพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้เรียงตามลำดับดังนี้ สื่อหรือข้อมูลองค์ความรู้ ร้อยละ 77.3 สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ร้อยละ 43.3 พื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ 35.1 และวิทยากร ร้อยละ 11.3

ภาพ 1 ทัศนียภาพของภาคีฟาร์ม ที่มีทุ่งหญ้าเชิงเขาขนาดใหญ่ สะพานชมกวาง รั้วกาแฟและของที่ระลึก กระโจมอินเดียนแดง

ภาพ 2 กิจกรรมการท่องเที่ยวของภาคีฟาร์ม เช่น การชมและให้อาหารกวางอย่างใกล้ชิด การแสดงและการจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์อินเดียนแดง

ผลการวิจัยจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากการสนทนากลุ่มกับผู้ประกอบการภาคีฟาร์ม ผู้นำชุมชน และชาวบ้านที่สนใจเข้ามามีส่วนร่วมกับธุรกิจการผลิตกางเขิงพาณิชย์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว จำนวน 15 คน โดยมีประเด็นและหัวข้อที่ต้องการศึกษาวิจัย 3 ประเด็นหลัก คือ

ประเด็นที่ 1 สภาพชุมชนในอดีตที่ผ่านมาและปัจจุบัน

ประเด็นที่ 2 การรับรู้ของชุมชนจากการมีฟาร์มกางเขิงในพื้นที่

ประเด็นที่ 3 แนวทางการพัฒนาฟาร์มกางเขิงในพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้

เมื่อนำคำตอบจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา ได้ผลการศึกษาดังนี้

ประเด็นที่ 1 ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มได้ให้ข้อมูลถึงสภาพชุมชนในอดีตที่ผ่านมา ว่า ประชาชนประกอบอาชีพหาของป่า และทำการเกษตรแบบต้นทุนต่ำ มีผลผลิตสูง ไม่พึ่งพาสารเคมี ใช้เก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ปลูกปีต่อปี ลำห้วยก็มีปลา ในป่ามีอาหาร ชาวบ้านปลูกผักกินเอง เลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด ลดค่าใช้จ่าย ชาวบ้านมีความรักสามัคคี ทำงานแบบเอาแรงกัน พึ่งพาอาศัยกัน มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ไม่มีโจรขโมยและยาเสพติด ผ่นตกตามฤดูกาล ถูกล้างก็ไม่แห้งแล้ง ส่วนสภาพในปัจจุบันหมู่บ้านมีขนาดใหญ่ขึ้น สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ถนน ไฟฟ้า ประปาครอบคลุม ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร ทำสวนยางพารา ไร่มันสำปะหลัง และสวนผลไม้ตามฤดูกาล เช่น ลำไย ทุเรียน มะม่วง เงาะ เป็นต้น ผลไม้ส่วนใหญ่จะมีพ่อค้าคนกลางมารับไปจำหน่ายถึงที่สวน ประชาชนวัยทำงานส่วนใหญ่มักย้ายถิ่นฐานไปทำงานที่กรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ในหมู่บ้านส่วนมากเป็นครอบครัวขยาย มีสถานศึกษาในชุมชนตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงมัธยมศึกษาตอนต้น มีการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีที่วัดชาตะเคียน ปัญหาที่พบในชุมชน คือ การขาดแคลนน้ำไว้ใช้สำหรับทำการเพาะปลูก อันมีสาเหตุเนื่องจาก ผ่นไม่ตกตามฤดูกาล อ่างเก็บน้ำไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ตามปริมาณที่ควรจะเป็น ส่งผลให้ชาวบ้านต้องซื้อน้ำ เพื่อมาใช้ในการลดผลผลิต จากปัญหาดังกล่าว ทำให้ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น เกิดปัญหานี้สืบตามมา ทำให้ชาวบ้านบางราย มีการขายที่ดินทำกินให้กับนายทุน และเปลี่ยนจากการเป็นเกษตรกรเป็นอาชีพรับจ้างทั่วไป

ประเด็นที่ 2 ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มทุกคนรับรู้ว่ามีฟาร์มกางเขิงในพื้นที่ และทราบถึงลักษณะการทำธุรกิจว่าเป็นฟาร์มกางเขิงที่เป็นการท่องเที่ยวและเชิงพาณิชย์ ผู้ร่วมสนทนาบางคนเคยเข้าไปมีส่วนร่วมในภาคีฟาร์ม เช่น การนำผลผลิตทางการเกษตรเข้าไปจำหน่าย บุตรหลานไปรับจ้างทำงานในภาคีฟาร์มและร้านอาหาร เป็นต้น ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มยังได้กล่าวไปในทิศทางเดียวกันว่า ผู้ประกอบการภาคีฟาร์มให้ความร่วมมือกับชุมชนในกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ เป็นอย่างดี และมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนมาโดยตลอด อาทิเช่น ร่วมเป็นเจ้าภาพงานทอดกฐินวัดในชุมชน การบริจาคสิ่งของให้แก่ผู้ยากไร้ การเข้าร่วมเทศกาลและกิจกรรมประเพณีในชุมชน เป็นต้น และทางผู้ประกอบการภาคีฟาร์ม ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าต้องการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการจ้างงานคนในพื้นที่ การเปิดพื้นที่ให้นำผลผลิตเข้าไปจำหน่าย เป็นต้น เพื่อเป็นร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาชุมชนอีกทางหนึ่ง

ประเด็นที่ 3 ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม เห็นด้วย กับผลการวิจัยที่ได้จากการสอบถามนักท่องเที่ยวถึงแนวทางการพัฒนาภาคีฟาร์มให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เนื่องจากเห็นว่าทางชุมชนเองมีประวัติความเป็นมา หลักฐานทางประวัติศาสตร์และแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ และปัจจุบันเรื่องราวต่าง ๆ กำลังจะเลือนหายไปกับคนรุ่นเก่าที่สูงอายุแล้ว เนื่องจากเยาวชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังไม่ทราบถึงประวัติความเป็นมาและสิ่งสำคัญต่าง ๆ ในชุมชน รวมไปถึงทางผู้ประกอบการภาคีฟาร์ม ก็มีความยินดีที่จะให้พื้นที่ของตนเองเป็นแหล่งในการเก็บรวบรวมองค์ความรู้เรื่องกางเขิง ประวัติความเป็นมาของชุมชนหรือผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ในชุมชน อันจะนำไปสู่การสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวและการจำหน่ายผลผลิตให้กับคนในพื้นที่ เพราะภาคีฟาร์มถือเป็นฟาร์มกางเขิงแห่งแรกและแห่ง

เดียวในจังหวัดพิษณุโลก ที่มีระบบบริหารจัดการทั้งในเชิงพาณิชย์ และเชิงท่องเที่ยว ที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากให้ความสนใจเข้ามาท่องเที่ยว อันจะถือเป็นการประชาสัมพันธ์ได้อีกช่องทางหนึ่ง และจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการภาคีฟาร์ม ภาครัฐ พานรัตน์ (สัมภาษณ์, 4 พฤศจิกายน 2562) ให้ข้อมูลว่า มีสถานศึกษาหลายแห่ง ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษาเข้ามาทัศนศึกษา โดยทางฟาร์มจะแยกบรรยายให้ความรู้ที่เหมาะสมกับช่วงวัยและหัวข้อของการศึกษาดูงาน เช่น ประวัติความเป็นมาของกวาง ประเภทของกวางในแต่ละชนิดของทางฟาร์ม การดูแลและการอนุรักษ์ เป็นต้น จากข้อมูลข้างต้น ผู้ร่วมการสนทนากลุ่ม จึงได้เสนอแนวทางในการสร้างแหล่งเรียนรู้ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพ 3 แนวทางการสร้างแหล่งเรียนรู้จากข้อคิดเห็นของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม

จากภาพ 3 แสดงให้เห็นแนวทางในการสร้างแหล่งเรียนรู้ จากข้อคิดเห็นของผู้ร่วมสนทนากลุ่มตามประเด็นที่ศึกษาวิจัย โดยเสนอให้มีการศึกษา สํารวจและรวบรวมข้อมูลเรื่องกวาง ประวัติความเป็นมาและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จากหลายแหล่งไม่ว่าจะเป็นจากหนังสือ ตำรา ผู้เชี่ยวชาญหรือการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในชุมชน และนำข้อมูลที่ได้มาจัดรวบรวมและนำเสนอในรูปแบบที่เหมาะสมผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือสิ่งพิมพ์ เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น และจัดให้มีลานกิจกรรมหรือสถานที่สำหรับส่งเสริมการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว สร้างกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวที่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นในชุมชน โดยมุ่งหวังให้เป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้ใช้เวลาในการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนอีกช่องทางหนึ่ง

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้ประกอบการผลิตกวางเชิงพาณิชย์ กรณีศึกษา ภาครัฐ ฟาร์ม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดพิษณุโลก สามารถสรุปและอภิปรายผล ดังนี้

1. จากการศึกษาลักษณะการท่องเที่ยวที่มีต่อผู้ประกอบการผลิตกวางเชิงพาณิชย์ กรณีศึกษา ภาครัฐ ฟาร์ม ตำบลวังนกแอ่น อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดพิษณุโลกนั้น ผลการวิจัย พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง 31-40 ปี รองลงมาคืออายุระหว่าง 41-50 ปี ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาในภาคเหนือ โดยจะเดินทางมาท่องเที่ยวช่วงเดือนตุลาคมถึงมีนาคม ซึ่งตรงกับฤดูหนาวมักจะใช้เวลาในการท่องเที่ยวในแต่ละครั้งประมาณ 2-3 วัน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมากับครอบครัว และใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นพาหนะในการเดินทาง โดยแต่ละครั้งจะมีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวอยู่ที่คนละ 1,000-3,000 บาท ผลการวิจัยที่ได้สอดคล้องกับ สำนักงานสถิติ

แห่งชาติ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2560) ที่ได้ทำการสำรวจพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของชาวไทยในรอบปี 2559 พบว่า ผู้ที่เดินทางท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางท่องเที่ยวกับครอบครัว/ญาติ ผู้ที่เดินทางแบบไม่พักค้างคืนส่วนใหญ่จะเดินทางวันเสาร์-อาทิตย์ ส่วนผู้ที่เดินทางแบบพักค้างคืนส่วนใหญ่จะเดินทางช่วงวันหยุดเทศกาล ผู้เดินทางท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมที่จะเดินทางด้วยพาหนะส่วนตัว/รถยนต์ โดยใช้ค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวต่อครั้งต่อคน พบว่า อยู่ที่ประมาณ 2,753 บาท นอกจากนั้น ยังเห็นได้ว่า ช่วงอายุของนักท่องเที่ยวเป็นลักษณะของวัยทำงานซึ่งสอดคล้องกับ จินดารัตน์ โพธิ์นอก (2557) ที่กล่าวว่า ประชากรวัยแรงงาน (Working-Age Population) ในประเทศไทย คือ ประชากรอายุ 15-59 ปี ที่มีรายได้ค่อนข้างมั่นคง และมีการวางแผนการไปเที่ยวร่วมกับครอบครัว ในสถานที่ท่องเที่ยวที่ไม่ไกลจากแหล่งภูมิลำเนาของตนมากนัก ซึ่งน่าจะมีปัจจัยมาจากค่าใช้จ่ายและระยะเวลาในการเดินทาง โดยเดินทางไปในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์หรือช่วงเทศกาลต่าง ๆ และจากการเดินทางร่วมกับครอบครัว จึงทำให้เลือกใช้รถยนต์ส่วนตัวซึ่งมีความสะดวกสบายในการเดินทางและสามารถแวะท่องเที่ยวในสถานที่อื่น ๆ ได้อีกด้วย ประเด็นนี้สอดคล้องกับพื้นที่ตั้งของภาคีฟาร์ม ซึ่งมีเขตติดต่อกับสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เช่น บ้านรักไทย ตำบลชมพู อำเภอเนินมะปราง และยังเป็นทางผ่านที่สามารถเดินทางท่องเที่ยวต่อไปยังอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งมักจะมิกิจกรรมและฤดูกาลท่องเที่ยวในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนมีนาคมเช่นเดียวกัน ส่วนเหตุผลที่นักท่องเที่ยวเลือกมาท่องเที่ยว ณ ภาคีฟาร์ม ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าภาคีฟาร์มมีความเป็นเอกลักษณ์ จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 49.5 รองลงมา คือ มิกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจและหลากหลาย จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 30.9 จากเหตุผลข้างต้น เป็นไปได้ว่า ภาคีฟาร์ม ถือเป็นฟาร์มกวางแห่งแรกและแห่งเดียวในจังหวัดพิษณุโลก และได้ดำเนินธุรกิจการผลิตกวางครบวงจรทั้งเชิงพาณิชย์และเชิงท่องเที่ยว จึงนับได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์ ผสมผสานการท่องเที่ยวในหลายรูปแบบ

2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อผู้ประกอบการผลิตกวางเชิงพาณิชย์ กรณีศึกษา ภาคีฟาร์ม ตำบลวังนกแอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลกนั้น ผลวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 หากพิจารณาภาพรวมรายด้าน พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจด้านการให้บริการมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 รองลงมาคือด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 และด้านการคมนาคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 และผลการวิจัยแยกย่อยในรายละเอียดแต่ละด้าน พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการมิกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์น่าสนใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 มีมนุษย์สัมพันธ์และมีมิตรไมตรีของผู้ให้บริการต่อนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 การจัดสถานที่มีความสวยงาม สะอาดเป็นระเบียบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 และมีป้ายหรือสัญลักษณ์บอกทางที่ชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ซึ่งจากผลการวิจัยข้างต้น มีความเป็นไปได้ว่าสภาพแวดล้อมของภาคีฟาร์ม ที่ตั้งอยู่ในบริเวณเชิงเขา มีอากาศเย็นสบายตลอดทั้งปี และมีการจัดสถานที่และบริเวณโดยรอบด้วยต้นไม้ ดอกไม้ ทุ่งหญ้ากว้าง มีกระโจมสไตล์อินเดียนแดง รวมไปถึงที่นั่งบริเวณร้านอาหารและร้านกาแฟ สามารถชมกวางและวิวทิวทัศน์โดยรอบได้อย่างสวยงามส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นมีเอกลักษณ์และน่าสนใจ เนื่องจากภาคีฟาร์ม ถือเป็นฟาร์มกวางแห่งแรกและแห่งเดียวในจังหวัดพิษณุโลก ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวสัมผัสใกล้ชิดกับกวางสายพันธุ์ต่าง ๆ มิกิจกรรม “จิบกาแฟ แลดูกวาง” การให้อาหารกวางแบบใกล้ชิด เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ นอกจากจะเป็นที่ชื่นชอบของเยาวชนที่มาท่องเที่ยวกับครอบครัวแล้ว ยังเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์เรียนรู้ที่น่าสนใจ นอกจากนี้ ในช่วงเทศกาลปีใหม่ ตั้งแต่เดือนธันวาคมจนถึงต้นเดือนมกราคม จะมีกิจกรรมแสดงดนตรีโฟล์คซอง ดนตรีเพื่อชีวิต งานคาบอโยไนท์ การแสดงและการจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์อินเดียนแดง เป็นต้น ในส่วนของการคมนาคมนั้น ภาคีฟาร์มมีป้ายและสัญลักษณ์บอก

เส้นทางที่ชัดเจนตลอดเส้นทาง ตั้งแต่แยกทางเข้าถนนหมายเลข 12 สายพิษณุโลก-หล่มสัก และอีกเส้นทางหนึ่งคือ ทางที่ขึ้นจาก ต.บ้านมุง อ.เนินมะปราง จ.พิษณุโลก ข้อมูลดังกล่าวเป็นไปในทิศทางเดียวกับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวแบบมนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งเป็นงานวิจัยของเฉลิมรัชต์ เข็มราช (2558) ที่พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในให้สวยงาม สะอาด สะดวกสบาย ร่มรื่นเหมาะสมกับการพักผ่อน รวมทั้งในส่วนของบุคลากรให้บริการนักท่องเที่ยวที่มีจิตบริการที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ เต็มใจให้บริการและตอบคำถาม เป็นส่วนหนึ่งในความต้องการของนักท่องเที่ยว และหากต้องการให้การท่องเที่ยวเป็นไปอย่างยั่งยืน และให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวอีกครั้ง ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวและให้บริการเชิงรุกในแบบครอบครัว

ในส่วนของกิจกรรมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับ “กวาง” ซึ่งถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของภาคีฟาร์ม ควรมีการสร้างกิจกรรมที่มีความหลากหลายและเพิ่มจุดเด่นมากยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับฟาร์มที่มีชื่อเสียงในการท่องเที่ยวระดับประเทศแห่งอื่น ๆ จากงานวิจัยของปรีณธ์ ชินโชติ และพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2559) ที่ได้ทำการศึกษาเส้นทางสู่ความสำเร็จ “ฟาร์มแกะในตำนาน ชินเนอร์รี่ วินเทจ ฟาร์ม” พบว่าจุดเด่นของฟาร์ม Scenery ให้ความสำคัญมากในด้านการจ้างปศุสัตว์ การดูแล การรักษาโรค การฉีดวัคซีน อนามัยในฟาร์ม การพัฒนา สายพันธุ์ และการพัฒนาฟาร์มให้ได้มาตรฐาน เพื่อให้เป็นฟาร์มแกะปลอดโรคแห่งแรกในประเทศไทย ที่ได้รับรองจากกรมปศุสัตว์ นอกจากนี้ Scenery Vintage Farm ยังเพิ่มเติมกิจกรรมที่เกี่ยวกับแกะอีกมากมาย เช่น การแสดงสุนัขต้อนแกะ การแสดงต้อนแกะ ซึ่งเป็นรูปแบบกิจกรรมที่นำมาจากประเทศนิวซีแลนด์ เป็นแห่งแรกและแห่งเดียวในประเทศไทยที่มีกิจกรรมในลักษณะนี้

จากการสำรวจความคิดเห็นนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าสามารถพัฒนาได้ โดยนักท่องเที่ยวได้เสนอสิ่งสนับสนุนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตามลำดับความสำคัญจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ สื่อหรือข้อมูลองค์ความรู้ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ พื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ และวิทยากร ซึ่งสอดคล้องกับพรหมงาม ไกรรักษ์ศักดิ์ (2561) ที่ได้กล่าวถึง องค์ประกอบสำคัญของแหล่งเรียนรู้ว่ามี 4 องค์ประกอบสำคัญ คือ 1) สถานที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ 2) ครู อาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้รู้ 3) สื่อการเรียนรู้ 4) แหล่งเรียนรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ

ผลการวิจัยจากการสนทนากลุ่ม เพื่อหาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ พบว่าจากสภาพของชุมชน อันประกอบด้วย สถานที่ตั้ง การประกอบอาชีพของประชาชน ในพื้นที่ สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญทั้งทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ กิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ของบ้านชาตะเคียนหมู่ที่ 9 ต.วังนกแอ่น อ.วังทอง อันเป็นสถานที่ตั้งของภาคีฟาร์ม ประกอบกับการรับรู้ของชุมชนถึงการมีฟาร์มกวางในพื้นที่ รวมไปถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการภาคีฟาร์ม เป็นปัจจัยเสริมที่สำคัญในการสร้างความร่วมมือพัฒนาภาคีฟาร์มสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ อันจะเป็นการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการ ผู้นำชุมชน ประชาชน ชุมชน ชาวบ้านในชุมชน และนักท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนนี้ ย่อมนำมาซึ่งผลกระทบทางบวกของชุมชน ดังผลการวิจัยของรุ่งรัตน์ หัตถกรรม และคณะ (2560) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดความสุขมวลรวมของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ก่อให้เกิดผลกระทบทางบวกของชุมชน ดังนี้ 1) เป็นส่วนสนับสนุนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน ความอยู่รอดของชุมชนขึ้นอยู่กับฐานทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน 2) มีส่วนสนับสนุนการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิตและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่บอกถึงอัตลักษณ์ความเป็นชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชนจะทำให้ชุมชนสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมโดยที่ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีให้สอดคล้องกับยุคสมัย มีการสืบทอดสู่คนรุ่นหลังได้อย่างต่อเนื่อง

3) มีส่วนสนับสนุนการพัฒนาคนความภาคภูมิใจในความเป็นท้องถิ่นหรือชาติพันธุ์ ความร่วมมือและความสามัคคีของคนในชุมชน 4) การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนและคุณภาพชีวิตคนท้องถิ่นการท่องเที่ยวเป็นการดึงคนจากภายนอกมาเรียนรู้ชุมชน เช่นเดียวกับการศึกษาวิจัยรูปแบบที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนของชุมชนบางกระเจ้า จังหวัดสมุทรปราการ ของจุฑาธิปดิ์ จันทร์เอียด และคณะ (2561) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จะสำเร็จได้พื้นที่ต้องมีศักยภาพในทรัพยากรการท่องเที่ยว บุคคลที่จัดการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว นอกจากนี้ ความยั่งยืนที่เกิดขึ้นนั้นต้องมีการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชนด้วยการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์และร่วมในการประเมินผลกิจกรรม ซึ่งจากการสนทนากลุ่ม จึงได้เกิดแนวทางในการสร้างแหล่งเรียนรู้ จากข้อคิดเห็นของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม เสนอให้มีการศึกษา สำรวจและรวบรวมข้อมูลเรื่องทางด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จากหลายแหล่งไม่ว่าจะเป็นจากหนังสือ ตำรา ผู้เชี่ยวชาญหรือการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในชุมชน และนำข้อมูลที่ได้มาจัดรวบรวมและนำเสนอในรูปแบบที่เหมาะสมผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือสิ่งพิมพ์ เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น และจัดให้มีสถานกิจกรรมหรือสถานที่สำหรับส่งเสริมการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว โดยสร้างกิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยวที่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นในชุมชน โดยมุ่งหวังให้เป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้ใช้เวลาในการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนอีกช่องทางหนึ่ง จากแนวทางข้างต้น ผู้ร่วมสนทนากลุ่มได้เสนอนั้น น่าจะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาภาคีฟาร์มให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจ เช่นเดียวกับฟาร์มต่าง ๆ ที่มีชื่อเสียงที่เป็นทั้งแหล่งท่องเที่ยวและรวบรวมความรู้ที่หลากหลาย ดังแนวทางการบริหารของฟาร์มโชคชัย โดยโชค บูลกุล (2556) กรรมการผู้จัดการ บริษัทฟาร์มโชคชัย ได้กล่าวถึงการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวของฟาร์มโชคชัย ในอดีตที่ผ่านมา เป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มุ่งนำเสนอเพียงกิจกรรมที่เกิดขึ้นในธุรกิจฟาร์มโคนมแบบครบวงจร เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาสัมผัสเรียนรู้วิถีชีวิตของเกษตรกรฟาร์มโคนม และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงภายในฟาร์มปศุสัตว์ ต่อมานำแนวคิด Agro-Eco-Knowledge & CSR Tour มาสร้างอัตลักษณ์ของการท่องเที่ยวฟาร์มโชคชัยในปัจจุบัน ซึ่งนอกเหนือจากการนำเสนอกิจกรรมที่เกิดขึ้นในธุรกิจฟาร์มโคนมแบบครบวงจรแล้ว ยังได้พัฒนาสอดแทรกและนำเสนอสาระ กิจกรรม ในแง่มุมของการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หลักการคิด หลักการทำงาน หลักการดำเนินธุรกิจ รวมถึงการทำการเกษตร แบบเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งหวังเพื่อจุดประกายให้นักท่องเที่ยวเกิดแรงบันดาลใจ และหันมาให้ความสนใจกับเรื่องราวต่าง ๆ รอบตัว

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้พบว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ ให้ประสบความสำเร็จและเกิดความยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วน ทั้งชุมชน ผู้ประกอบการ ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. ชุมชน ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การค้นหาเอกลักษณ์ของชุมชน การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีและทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนให้คงอยู่เพื่อเป็นการสร้างความยั่งยืนในการท่องเที่ยว
2. ผู้ประกอบการ ควรพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมไปถึงการสร้างร่วมมือกับชุมชนหรือผู้ประกอบการอื่น ๆ เช่น ด้านการเกษตร ด้านอาหาร ด้านผลิตภัณฑ์ในชุมชน เป็นต้น เพื่อเป็นเครือข่ายในการพัฒนาการท่องเที่ยว และเพิ่มสื่อในการส่งเสริมการเรียนรู้ตามจุดต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวและผู้สนใจ

3. ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องเข้ามาพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า ป้ายบอกทาง อ่างเก็บน้ำในชุมชน เป็นต้น และสนับสนุนงบประมาณการจัดกิจกรรมหรือเทศกาลการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์อีกช่องทางหนึ่ง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ต้องมีการทบทวนวรรณกรรมให้ครบถ้วน ครอบคลุมด้านแหล่งท่องเที่ยวและธุรกิจการบริการ เพื่อสร้างเครื่องมือที่มีคุณภาพสำหรับการจัดเก็บข้อมูลที่ครบถ้วน ด้านความพึงพอใจและคุณภาพการบริการ และศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยว ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564)*. สืบค้น 2 มีนาคม 2563, จาก https://www.mots.go.th/download/article/article_20170320150102.pdf
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2562). *แผนปฏิบัติการส่งเสริมการท่องเที่ยวประจำปี 2562*. สืบค้น 2 มีนาคม 2563, จาก <http://www.oic.go.th>
- จินดารัตน์ โพธิ์นอก. (2557). *กลุ่มอายุ*. สืบค้น 10 เมษายน 2563, จาก <https://www.orst.go.th/royin/?m=i>
- จุฑาธิปต์ จันทร์เอียด, อังสุมาลิน จ่านงขอบ, ญัฏฐพัชร มณีโรจน์, และวุฒิพงษ์ ทองก้อน. (2560). รูปแบบที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนของชุมชนบางกระเจ้า จังหวัดสมุทรปราการ. *Christian University of Thailand Journal*, 24(4), 548-561.
- เฉลิมรัชต์ เข้มราช. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวแบบมนุษย์สร้างขึ้น: กรณีศึกษา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบุรี และอำเภอบัวชุม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*, 25(2), 37-53.
- โชค บูลกุล. (2556). เข้าใจวิถี "เกษตรกรรมสีเขียว" ผ่านการท่องเที่ยวฟาร์มโชคชัย. *วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ และการสื่อสาร*, 8(1), 14-16.
- ปรีณัฐ ชินโชติ, และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2559). เส้นทางสู่ความสำเร็จ “ฟาร์มแกะในตำนาน ชื่นเนอรี วินเทจ ฟาร์ม”. *วารสาร Veridian E-Journal มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 9(1), 981-983.
- พรรณงาม ไกรยศศักดิ์. (2561). นวัตกรรมจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการนอกห้องเรียน: เปิดห้องเรียนสู่แหล่งเรียนรู้. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 46(3), 436-455.
- รุ่งรัตน์ หัตถกรรม, ราเมศร์ พรหมชาติ, นรินทร์ เจตธำรง, วีรากร รัตกุล, และกนกเกล้า แก้วกล้า. (2560). การพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดความพึงพอใจของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน. *วารสารสหวิทยาการจัดการ*, 1(1), 99-108.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2560). *การสำรวจพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของชาวไทย พ.ศ. 2560 ในรอบปี 2559* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.